

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ VELİ BİLGİLENDİRME KİTAPÇIĞI

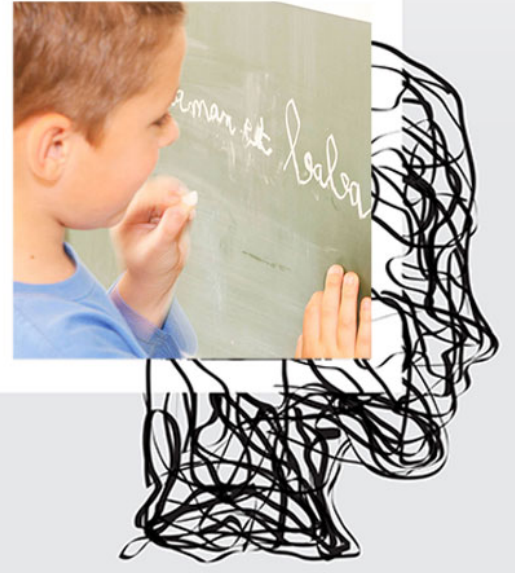
İÇİNDEKİLER

- 01 ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ NEDİR?
  - 02 ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN TANILANMASI
  - 03 ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN ERKEN BELİRTİLERİ
  - 04 ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ
  - 06 DİSLEKSİ, DİSGRAFİ, DİSKALKULU
  - 09 AİLELERE TAVSİYELER
-

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ NEDİR?

"Özel Öğrenme Güçlüğü muhtemel bir beyinsel işlev bozukluğunun ve/veya duygusal ya da davranışsal bozuklukların sebep olduğu bir psikolojik yetersizliğin sonucu olarak konuşma, dil, okuma, yazma, aritmetiksel işlemler veya diğer akademik konuların edinimi süreçlerinin bir ya da daha fazlasında gözlenen yavaşlık, bozukluk ya da gelişim geriliğini ifade etmektedir. ÖÖG zihinsel yetersizliğin, duygusal yoksunluğun ya da kültürel ve eğitsel faktörlerin sonucu değildir."

Öğrenme güçlüğü; zihinsel bir problem olmadığı halde okuma, yazma, dinleme, konuşma, matematik, akıl yürütme gibi alanlarda zorluk yaşamak olarak açıklanabilir. Öğrenme güçlüğünün nedeni kesin olarak bilinmemekle birlikte genetik faktörler, çevre, beyin yapısındaki farklılıklar olası nedenler arasında gösterilebilir. Öğrenme güçlüğü sadece çocuklarda değil aynı zamanda yetişkinlerde de görülebilmektedir.

ÖÖG olan öğrenciler akademik ve sosyal becerileri açısından birbirlerinden çok farklı özellikler göstermektedir. Bu öğrenciler normal zeka seviyesine sahip olmalarına rağmen sınıf arkadaşları ve akranları gibi kolay ve etkili şekilde öğrenememektedirler. Zeka seviyeleri göz önünde bulundurulduğunda kendilerinden beklenen performansı beklenen düzeyde sergilemekte sorun yaşamaktadırlar. Ayrıca yaşamlarında ortaya çıkan farklı durumlarla başa çıkma becerilerinde de zorluklar yaşayabilmektedirler. ÖÖG olan bireylere yönelik en yaygın iyileştirme yöntemi özel eğitim uygulamalarıdır. Özel olarak yetiştirilmiş eğitimciler, çocukların akademik ve zihinsel potansiyellerini ve akademik performans düzeylerini belirleyerek eğitsel tanıya yönelik değerlendirme yapabilmektedirler. Değerlendirme tamamlandıktan sonra bu öğrencilerin eğitiminde öncelikli yaklaşım, öğrencilerin mevcut yeteneklerini ve güçlü yanlarını temel alarak öğrenme becerileri kazandırmanın yanı sıra bu öğrencilerin yetersizliklerini ve zayıf yönlerini desteklemektir. Herkes gibi ÖÖG olan her birey kendine özgü özellikler göstermektedir. ÖÖG olan bir bireyin gösterdiği özellikleri bir başka ÖÖG olan birey göstermeyebilmektedir. ÖÖG olan bir birey okuma ve yazma becerilerinde zorluklar yaşarken ÖÖG olan bir başka birey sadece matematiksel becerilerde problem yaşayabilmektedir. bunun yanı sıra, ÖÖG olan diğer bir birey ise okuma, yazma ve matematiksel alanlardaki sorunlarına ek olarak insanların ne söylediklerini anlamada zorluk çekebilmektedir.

- ÖÖG olan bireyler akademik başarı ve gelişimde zorluklar yaşamaktadırlar. Bireyin öğrenme potansiyeli ile gerçek öğrenme performansı arasında tutarsızlık bulunmaktadır.
- ÖÖG olan bireyler dengesiz bir gelişim örüntüsü sergilemektedir (dil gelişimi fiziksel gelişim, akademik gelişim, ve/veya algısal gelişim).
- Öğrenme problemleri çevresel yoksunluklardan/dezavantajlardan, zihinsel yetersizlikten ya da duygusal bozukluklardan kaynaklanmamaktadır.
- ÖÖG bireyin okuma, yazma, konuşma, heceleme, matematiksel işlemleri yapma ve mantık yürütme becerilerini etkileyebilmektedir. Ayrıca ÖÖG olan birey; dikkat, hafıza, koordinasyon, sosyal beceriler ve duygusal olgunlaşma alanlarında sorun yaşayabilmektedir.
- ÖÖG olan bireyler normal zeka seviyesine sahiptirler hatta bazen üstün zekalı olabilmektedirler.
- ÖÖG olan bireyler farklı yeteneklere sahip olabilmektedirler. Bazı akademik alanlarda zorluklar yaşarken diğerlerinde hiçbir zorluk yaşamayabilmektedirler.
- ÖÖG bireyin ya algısal becerilerini (beynin gelen bilgileri işleme becerisini) ya da ifade etme becerilerini (bilgiyi pratik beceriler şeklinde kullanabilme becerilerini; okuma, yazma, matematiksel işlemleri yapma, vb.) olumsuz şekilde etkilemektedir.

ÖZEL OGRENME GÜÇLÜĞÜNÜN TANILANMASI

DSM-V'e göre Özgül Öğrenme Güçlüğü tanı kriterleri

En az 6 aydır süren **aşağıdaki** belirtilerden en az birinin varlığı ile öğrenme ve okul becerilerini kullanmada güçlük görülmektedir.

- Sözcük okumanın yavaş ya da yavaş ve çok çaba gerektiriyor olması
- Okumanın anlamını anlama güçlüğü
- Harf söyleme/yazma güçlükleri
- Yazılı anlatım güçlükleri
- Sayı algısı sayı gerçekleri ya da hesaplama güçlükleri
- Sayısal akıl yürütme güçlükleri

1

Okulöncesi dönemde ÖÖG'nin erken belirtileri:

- Sözcükleri telaffuz etmede güçlük
- Doğru sözcükleri bulmada güçlük
- Alfabeyi, rakamları, renkleri, şekilleri, haftanın günlerini öğrenmede güçlük
- Yönergeleri takip etmede güçlük
- Kalem ve silgi gibi araçları tutmada güçlük
- Ayakkabısının bağcıklarını bağlamada, giysisinin düğmelerini iliklemede güçlük

2

5-9 Yaş arası dönemde ÖÖG'nin erken belirtileri:

- Harfler ve sesler arasında bağlantı kurmada güçlük
- Sesleri kullanarak sözcük üretmede güçlük
- Okurken basit kelimeleri karıştırma
- Sürekli okuma hataları yapma
- Basit matematik kavramlarını anlamada güçlük
- Zamanı söyleme ile ilgili becerilerde güçlük
- Yeni becerileri öğrenmede güçlük

3

10-13 Yaş arası dönemde ÖÖG'nin erken belirtileri:

- Okuduğunu anlamada veya matematik becerilerini anlamada güçlük
- Açık uçlu sorulara cevap vermede güçlük
- Okumayı veya yazmayı sevmeme veya yüksek sesle okumadan kaçınma
- Günlük yaşamında düzensizlik (Ödevlerinin düzensiz olması, odasının dağınık olması gibi)
- Kötü el yazısı

Yukarıda verilen erken belirtiler hayatımızın çeşitli dönemlerinde hepimiz tarafından gösterilmektedir. Hatta, yetişkin hayatına geçtikten sonra bile bu belirtilerin gözlenmesi mümkün olmaktadır. Ancak önemli olan, bu belirtilerin düzenli olarak uzun bir süre boyunca kendini göstermesi ve kişinin okul başarısını olumsuz şekilde etkilemesidir. Yukarıdaki erken belirtilerden biri olan okumayı sevmeyen bir öğrenci okul hayatında başarılı olabilmektedir. Bu nedenle yukarıda sıralanmış örneklerin sadece olası bir öğrenme güçlüğünün işaretleri olduğu kabul edilmeli ve öğrenci daha doğru bir değerlendirme yapılabilmesi için uzmanlara yönlendirilmelidir.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN ERKEN BELİRTİLERİ

Okulöncesi dönem erken belirtileri:

- Kısa dikkat süresi (örneğin, 5 yaşında bir çocuğun kısa bir hikayeyi dinleyecek kadar uzun süre oturamaması)
- Kolayca ilginin/dikkatin dağılması
- Zayıf dinleme becerileri
- Yönergeleri izlemede zorluklar,
- Bir şey yapmaya istekli olmama (örneğin, tembel ya da karşı gelen biri gibi görünme)
- Yeterince gelişmemiş konuşma ve dil becerisi
- Garip ya da sakar hareketler (örneğin, düğmeyi ilikleyememe, zıplayamama vb.)
- Yaşına uygun olmayan davranışlar sergileme
- Genellikle dağınık/düzensiz olma
- Kağıt ve kalemle yapılan etkinliklerde zorluklar yaşama
- 2,5 yaşına kadar kelimelerden cümleler oluşturamama
- Konuşmasının çoğunluğunun anlaşılmaması

İlköğretim dönemi erken belirtileri:

- Alfabeyi ve kafiyeli kelimeleri öğrenmede ve seslerle harfleri eşlemede zorluklar
- Sesli okuma yaparken birçok hata yapma, sık sık tekrarlama ve okumaya ara verme
- Okuduğunu anlamada problem yaşama
- Heceleme etkinliklerini yerine getirmede zorlanma
- Uygunsuz şekilde kalem tutma ve karmakarışık yazı yazma
- Yazılı anlatımda zorluklar yaşama
- Dil ediniminde gecikme yaşama ve sınırlı kelime hazinesine sahip olma
- Harflerin seslerini hatırlamada problem yaşama ve kelimelerdeki küçük ses farklılıklarını ayırt edememe
- Esprileri, karikatürleri ve nükteli ifadeleri anlamada zorluklar
- Yönergeleri takip etmede zorluklar
- Kelimeleri yanlış telaffuz etme
- Kendini sözel olarak ifade etmede zorluklar ile konuşma ve yazmada doğru kelimeleri bulmada problem yaşama
- Karşılıklı konuşmada sıra alma ve konuşma sırasında karşısındaki kişi ile arasındaki mesafeyi ayarlama gibi iletişimin sosyal kurallarına uymama
- Matematikle ilgili sembolleri karıştırma ve sayıları yanlış okuma
- Dinlediği bir hikayeyi oluş sırasına göre tekrar anlatmada sorun yaşama
- Bir işe nereden başlayacağı konusunda karar vermede zorlanma

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

Özel Öğrenme Güçlüğü (ÖÖG) olan çocuklar birbirlerinden farklı birçok özellik gösterdikleri için heterojen bir gruba oluşturmaktadır. Bu çocuklar çeşitli alanlarda farklı güçlükler yaşayabilmektedirler. ÖÖG olan bir çocuk ciddi okuma problemleri yaşıyorken bir başka ÖÖG olan çocuk okuma alanında başarılı olup sadece yazılı anlatımda zorlanabilmektedir. Ayrıca çocukların yaşadığı öğrenme problemleri hafif, orta ya da ağır düzeyde olabilmektedir. Bu problemler karşısında, öğrencilerin başa çıkma yöntemleri ve seviyeleri de değişiklik göstermektedir. Bazı öğrenciler yaşadıkları öğrenme problemlerine yönelik kendi başa çıkma yöntemlerini geliştirerek ÖÖG'yi çok düşük seviyede sergileyebilmektedir. Fakat bazı öğrenciler ise basit akademik etkinliklerde bile devamlı zorlanabilmekte ve bu özelliklerini yaşam boyu sürdürebilmektedirler. ÖÖG'nin genel özellikleri olarak dikkat eksikliği, okuma problemleri, zayıf motor beceriler, yazılı anlatım problemleri, sözel dil problemleri, sosyal beceri eksikliği, sayısal beceri problemleri, psikolojik işleme eksiklikleri ve bilgi işleme problemleri gibi durumlar sıklıkla ifade edilmektedir.

Tüm ÖÖG olan öğrenciler sayılan özellikleri mutlaka göstermek zorunda değildir. Aynı zamanda okulda bu özelliklere sahip oldukça başarılı öğrenciler de bulunmaktadır. ÖÖG özelliklerinin görülme yoğunluğu, sıklığı ve süresi çocukların okulda ve farklı ortamlarda problemler yaşama durumlarını etkilemektedir. ÖÖG olan öğrenciler için tek tip bir gruptan bahsetmek mümkün değildir. Uzmanlar için en büyük zorluk ÖÖG olan çocukla çalışmadığından dolayı akademik zorluk yaşayan (tembel) çocuğu ayırt edebilmektir. Zihinsel kapasite açısından ÖÖG olan öğrenciler ortalama veya ortalama üstü IQ puanına sahip olmaktadır. Fakat ÖÖG olan öğrencilerin neredeyse tümü bir ya da daha fazla alanda akademik başarısızlık yaşamaktadır. ÖÖG'nin en belirgin 10 özelliği olarak şunlar sayılmaktadır:

- Önemli gelişimsel alanlarda gecikme
- Dürtüsellik-düşünmeden hareket etme
- Duygusal dalgalanma-duygularda hızlı değişim (ağlarken birden gülmeye başlama gibi)
- Genel koordinasyon eksikliği
- Dikkat bozukluğu
- Algı-motor bozukluğu
- Bellek ve düşünme bozuklukları
- Belirgin akademik problemler (özellikle okuma ve matematik alanlarında)
- Konuşma ve konuşma seslerini öğrenmede bozukluklar
- Merkezi sinir sistemi düzensizliği ve bozukluğu belirtileri

NORMAL ÖĞRENCİLERLE ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÖĞRENCİLER ARASINDAKİ FARKLAR

- ÖÖG olan öğrenciler özel gereksinimi olmayan akranlarıyla karşılaştırıldığında en belirgin fark akademik başarı alanında kendini göstermektedir. Akranlarıyla karşılaştırıldığında daha zayıf okuma becerisine sahiptir. Akıcı okuma ve okuduğunu anlama gibi okumanın farklı boyutlarında akranlarından daha düşük performans sergilemektedirler.
- Yazılı anlatım becerileri akranlarına göre daha düşük seviyede olmaktadır.
- Doğru ve okunaklı yazı yazma ve düşüncelerini düzgün ve anlaşılır bir sıra ile yazıya dökme gibi yazılı anlatımın birçok alt boyutunda akranlarından oldukça düşük performans sergileyebilmektedirler.
- ÖÖG olan çocukların birçoğunda akranlarıyla karşılaştırıldığında matematik becerilerinde ciddi sorunlar gözlemlenmektedir. Rakamları tanıma, ritmik sayma ve dört işlem becerileri gibi matematiksel becerilerin birçoğunda akranlarıyla karşılaştırıldığında çok düşük performans sergileyebilmektedirler.
- Okuma, yazma ve matematik alanlarındaki bu farklılıklara ek olarak ÖÖG olan çocuklarda akranlarına oranla bellek, üstbiliş, duygu/davranış ve sosyal beceri problemleri gözlemlenebilmektedir.

DİSLEKSİ (OKUMA BOZUKLUĞU)

Disleksi, zeka düzeyine bağlı olmadan normal veya normal üstü zekaya sahip bireylerde rastlanabilen, kendisini okuma güçlüğü olarak gösteren nörogelişimsel bir bozukluktur. Kimi zaman disleksili bireylerin akademik başarısızlıklarında zeka düzeylerine vurgu yapılırsa da yukarıda da belirttiğimiz gibi çocuğun zeka düzeyinin düşük olduğunu göstermez.

DSM V'te Disleksi Tanı Kriterleri

- Sözcük okumanın yanlış ya da yavaş ve çok çaba gerektiriyor olması (Örneğin, tek tek sözcükleri yüksek sesle okurken, yanlış ya da yavaş ve duraksayarak okur, sıklıkla sözcükleri kestirir, sözcükleri seslendirmede güçlükler yaşar).
- Okunanın anlamını anlama güçlüğü (örn.düzyazıyı düzgün okuyabilir ancak sırayı, ilişkileri, çıkarımları ya da derin anlamları anlamaz).
- Harf harf söyleme/yazma güçlükleri (ünlü ya da ünsüz harfleri ekleyebilir, çıkarabilir, ya da bunların yerini değiştirebilir).
- Yazılı anlatım güçlükleri(örn.cümleler içinde birden çok dilbilgisi ya da noktalama yanlışları yapar; paragraf düzenlemesi kötüdür; görüşlerinin yazılı anlatımı açık değildir).

Bu kriterler ışığında, disleksili bireylerin şu gibi temel konularda sorunlar yaşadıklarını söyleyebiliriz;

- Yavaş, aksayan, söylem bozukluklarına sahip bir okuma deneyimi.
- Okuduğu bir metinden sonra metinle, olay akışı sırasıyla, detaylarla ilgili anlama sorunları.
- Günlük konuşmada (kitap yerine kiptat gibi) fonolojik dilsel sorunlar.
- Yazılı anlatımda çeşitli düşünsel veya dilbilgisel bozukluklar.

DİSKALKULİ (MATEMATİK ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ)

Zeka düzeyinde belirgin bir problem olmadığı halde matematiksel işlemleri gerçekleştirmede güçlük yaşanmasıdır.

Çeşitli ülkelerde okul çağı çocukları üzerinde yapılan taramalarda matematik öğrenme güçlükleri yaşayan öğrenci oranının %3-%14 arasında olduğu rapor edilmektedir.

Matematik öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerde gözlemlenen yaygın davranışsal belirtiler şunlardır;

- Rakamları ezberlemede güçlük çekme
- Sayı içeren etkinliklerde rahat olamamak
- Saat okumakta zorlanmak
- Şekilsel ve göreceli büyüklükleri algılamada zorluk yaşama
- Para üstü verirken şaşırma
- Matematiksel işlemleri çözerken yavaş olma
- Gün, hafta, yıl, mevsimler gibi konuları öğrenirken zorlanma
- Sayı gereçlerinin kullanmak yerine parmak hesabı yapma

DİSGRAFİ (YAZMA GÜÇLÜĞÜ)

Özellikle ilkokul yıllarında fark edilen bir güçlüktür. Okunaksız el yazısı belirtilerin başında gelmekle beraber yazma güçlüğü çeken çocuklar aşağıdaki davranışsal belirtileri göstermektedirler;

- Sayıları ve harfleri ters yazma
- Yazı yazarken bazı sesleri yazmama (“portakal” yerine “portkl” gibi)
- Kelimenin ortasında bazı harfleri büyük harfle yazma (“oYuncak” gibi)
- Yazım ve noktalamaya dikkat etmeden yazma
- Kelimelerin arasında boşluk bırakmadan yazma (“Bugünparktaoynadım” gibi)

Çocuğunuzda bu belirtileri görüyorsanız göz ardı etmeden mutlaka bir uzmana başvurunuz. Çocuğunuz akademik olarak başarılı olabilir, ancak yazma ile ilgili bir güçlük yaşıyor olabilir. Bu güçlük bir uzman tarafından değerlendirildikten sonra çocuğun güçlüğü yaşadığı boyut dikkate alınarak çocuğa uygun eğitim verilmelidir.

AİLELERE ÖNERİLER

- Çok geç kalınmadan ve zarar verilmeden; fark edilir edilmez bir uzmana götürülmesi. Özel öğrenme güçlüğü özel bir uzmanlık gerektirir. Bu yardım öğretmenlerden beklenmemelidir. Gerekli tıbbi ve psikolojik ölçümler yapılmalı, psikoeğitim ve psikiyatrik destek sağlanmalıdır.
- Özel öğrenme güçlüğü olan çocuk öncelikle olduğu gibi, kimseyle kıyaslama yapmadan ve özel durumu inkar edilmeden kabul edilmeli.
- Sabırlı, anlayışlı ve hoş görülmesi olmalıdır
- Tutarlı davranmalıdır. Bir gün sabırlı ve anlayışlı iken diğer gün “senden bıktım” dememelidir. Aynı zamanda çocuğa karşı evdeki diğer bireylerin de birbirleri ile tutarlı olmaları gereklidir.
- Her bireyin kendine ait yapabilirlikleri, ilgi ve yetenekleri olduğu unutulmadan; çocuğun yapamadıkları üzerinden değil yapabildikleri üzerinden hareket edilmelidir.
- Okul ve öğretmenleri ile yakın bir iletişim içine girilerek birlikte ortak adımlar atılmalıdır.
- Okul dışında gerekli destekleyici eğitim ve çalışmaların yapılması için ilgili yerlere yönlendirilmelidir.
- Öz güven kazanması için gerekli desteğin verilmesi, sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi, yapabildiklerinin takdir edilmesi ve teşvik edilmesine dikkat edilmelidir.
- Çocuktan utanılmamalı ve toplumdan uzaklaştırılmamalı.
- Çocuğa her şeyin yolunda olduğuna dair güven verilmelidir.
- Kendini ifade etmesine, farklılıklarını ortaya koymasına izin verilmelidir.
- Her çocuğun büyüme gelişme ve öğrenme seviyesinin farklı olduğunu düşünerek çocuğa dair büyük beklentiler içine girilmemelidir, zorlanmamalı ve başkaları ile kıyaslanmamalıdır.
- Yeterli ilgi ve sevgiyi vererek, onun sizin için ne kadar değerli ve önemli olduğunu lütfen her defasında belirtiniz.

KAYNAKÇA

<https://disem.com.tr/>

Salman U., Özdemir S., Salman A. B., Özdemir F., (2016),
FNG & Bilim ve Tıp Dergisi 2016;2(2):170-176

Melekođlu M. A. ve akırođlu O. (Ed.). (2017). *Özel
Öğrenme Güçlüğü Olan ocuklar* (3. Baskı). Ankara